

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Scipio Claromontius De Ratione Status

Chiaramonti, Scipione

[S.l.], 1679

Dissolvitur primum argumentum nobis adversum ab auctoritate Aristotelis desumptum: & exponitur verus Aristotelis sensus cap. 4. lib. 3. polit. de divisione Imperioru[m]. XV.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10064

vigantes salvos in portum collocat, etiam se ipsum salvum è navi exponit, cum ex navigantibus sit: qui salutis idem gradus est, non major quam reliquorum iter facientium. Assumptio probatur: enimvero Princeps ipsum se in fastigio virtutum excelsiori collocare debet, quàm subditos, cum teneatur Rex usq; adeò excellere privatos, ut quasi divini quidpiam habeat, cum dicat Aristoteles, *putandum enim talem Virum tanquam Deum inter homines esse*. Itaq; Regi opus est gradu virtutis heroicæ, ad quam non instituuntur subditi. Quod & ad facultates, & bona instrumentalia pertinet, pluribus indiget quam subditi, quod ipsi incumbat splendore ac dignitate vitæ plurimum supergredi cæteros: quare si ad alias res excellentes forma venusta, & majestas corporis accederet, optimū foret, minimū propter vulgus. In quam rem Tacitus; *ipsa ætas Galbæ & irrisui & fastidio erat, assuetis juvenæ Neronis, & Imperatores forma ac decore corporis (ut est mos vulgi) comparantibus*. Vidi nonnullos comparantes Papam Paulum V. cum Gregorio XV. multos fuisse in illius adpectu majestatis pleno, & in hujus formæ vili exaggeranda. Concludo itaq; quod Princeps quærat utile suum non solum propter populi commodum, quo modo suum expetit ex accidenti; sed illud cupit & quærit per se ob argumenta allata. Superest ut rationes contrarias dissolvamus.

*Dissolvitur primum argumentum nostræ
sententiæ adversum, ab auctoritate Aristotelis desum-
ptum, & exponitur verus Aristotelis sensus cap.*

*4. lib. 3. politic. de divisione
Imperiorum.*

C A P. XV.

Primum igitur argumentum, quod ab auctoritate Aristotelis & expositione interpretum petitur, respondeo, quod quantum ad Aristotelis auctoritatem, illa mihi non obstat, sed faveat potius, si recte verba exponantur, nec perversè, ut plurimi interpreta-

ti sunt. Enimvero Aristoteles ibi non ad duo solum membra imperiorum genera reducit, ut cum Victorio credunt multi, sed tria eorum recenset, & quartum relinquit nobis ex verbis suis colligendum. Tria igitur quæ recenset hæc sunt: primum ejus est, qui suæ utilitatis gratia imperat, nec respicit utile illius cui imperat, nisi ex accidenti: alterum eorum, qui imperant gratia commodi & utilitatis subditorum, neq; suæ nisi ex accidenti: tertium eorum, qui imperant communis utilitatis & commodi gratia, hoc est, & suæ & illorum quibus imperat. Hæc tria genera exprimit Aristoteles ipsissimis suis verbis, quæ paulo superius retuli. Primum genus ab illo expressum est hisce verbis: *Dominatio enim licet revera utilis existat natura servo, & natura Domino, nihilominus imperat pro Domini utilitate, pro utilitate autem servi contingenter.* Quod genus primum est. Secundi & tertii meminit in hac alternativa de Oeconomia: *aut gratia est eorum qui gubernantur; quod alterum est genus: aut gratia alicujus quod sit utrisq; commune*, quod tertium est, quodq; Victorius, aliiq; idem cum secundo esse deducunt, reputantq; illius esse expositionem. Non aliter quam si commune bonum ab Aristotele declaratum sit, in hoc proposito, quod propter subditos quæritur per se, & gratia Imperantis per accidens. At interpretatio falsa est: nam si hoc finem propositum esse a bonè imperanti, ex una per se, ex altera parte per accidens, constitueret bonum commune, etiam herus mancipiis imperaret propter commune bonum, quoniam ille quærit quod uni conducit per se, alteri per accidens: idemq; faceret, ut postea videbimus, Tyrannus. Aristoteles igitur tanquam diversa ponit membra, quærere commune bonum, & bonum subditorum, idq; ostendit particula adversativa repetita, quæ improprie in explicativam, *id est*, resolvitur, præterquam quod res ipsa illud satis detegit. Loquitur illic loci Aristoteles de Patrefamilias ratione conjugis & liberorum, quorum habita ratione si expositio Victorii admitteretur, Patrefamilias non quæreret commodum virtutum oeconomicarum nisi in gratiam liberorum & conjugis, sibi vero ex accidenti solum, & ita commoditates vitæ, quod quam à vero sit alienum, ex Patrum optimorum consideratione sciri potest. Licet Patrifamilias secundum Aristotelem curam rerum suarum procuratori committere, ubi nolit conflictari hisce curis, ut possit dare operam reip. vel Philosophiæ: at certum est, si Patri denegatum esset utile suum etiam per se quærere, quod ipse neutiquam

F

per

per procuratorem, rebus suis vacare deberet. Is enim campus uberiores fert fructus, ubi vestigia Domini impressa sunt, quam alter ubi solæ Oeconomi. Pariter Pater etiam optimus expectat ætate confectus à filiis hanc remunerationem, sc. custodiam, & administrationem domus: in quam rem Aristoteles, *procreare senectutis pastores, Patris, matrisq; custodes, & totius domus servatores.* Et Poeta ille:

Natis munire senectam.

Maritus quoq; non solum adjuvat conjugem, sed ab illa expectat exitiq; mutuū auxilium. Ille in iis quæ foris sunt occupatus est, domestica conjugī committit, plurimasq; commoditates ab illa, quod ad suam personam, & expectat, & cupit. Imò Aristoteles in hisce duobus, marito nempe & uxore, particulatim declarat commune hoc bonum, & finem hunc, quem suis verbis hic exprimit, quæ nunc expendantur *cui, aut gratia alicujus, quod sit utrisq; commune:* namq; Oeconomicè dico, declarat hæc verba in iis, quæ paulo ante adduximus: *procreare senectutis pastores, Patris Matrisq; custodes, & totius domus servatores.* Finis itaq; mariti sunt liberi, non ut conjugis sint proprii, sed utriq; communes, & eonomine etiam beneficium expetunt, quod ab illis expectatur ambobus senio confectis. Et tandem quis asseret, quod Oeconomix finis magis sit commodum conjugis, quam utile & splendor mariti? Et quod Pater in hunc modum utile liberorum quærat, ut nisi illorum commodi ergo foret, ipse per se nollet neq; vitæ commoditates, neq; instrumenta operandi sec. virtutes tam publice quam privatim? Sed objiciet mihi quispiam, sequi hoc pacto, amicitiam inter Patrem & liberos propter rem & utile esse, pariterq; mariti cum uxore, ideoq; non differre ab his consortium Domini cum mancipiis. Ad quod respondeo, consequentiam negans; observandumq; est amicitiam honestam in hoc dissidere ab iis, quæ propter rem sunt, scil. utili & jucunda, quod in hisce eodsq; amicus alteri amico cupit bene, quatenus sperat ejus boni partem ad se redundaturam, aut se exinde habiturum commodum aut oblectamentum. Mercatores in suis societatibus desiderant, ut societas tota indies multum divitiis crescat, id enim in omnium verget commodum. Et in amicitia dissimili, amator largitur amasix argenti plurimum, ut voluptatem inde referat, alias nihil omnino daret. At honesta amicitia cupit amico bene, idq; illi eo modo procurat, ut licet inde nihil commodi speraret, nihilominus id illi effectum daret. Et ita Pater cum filio

agit;

agit: tali enim pacto utilitati filii operam navat, ut etiam si gratiam inde speraret nullam, juvaret illum nihilominus. Ita quoque æquum est, ut maritus cum conjuge agat. Non tamen inde sequitur, quod amicus honestus non etiam suum quærat commodum, ut præterito capite diximus, quodque etiam ubi opus habet, non utatur quoque amico, rebusque illius tanquam propriis. Satis est, si non ad utilitatem suam tanquam finem retorqueat illud, quod in commodum facit amici: & in eo sita est differentia inter honestam amicitiam, binasque utiles. Sed revertamur in viam. Tria genera imperiorum habita ratione finis jam explanata sunt: verum enim vero operari in commodum subditorum duplici fit modo: alter est si imperans tali pacto præfigat sibi pro fine subditorum commodum, ut neque per se neque per accidens inde utilitatem capiat: alter est, si intentus utili subditorum per se, suum cupit per accidens, quod in secundo membro collocavimus. At prius, quod modo addidimus, indicatum potius est, quam explicatum ab Aristotele. Innuit hæc verbis: *nihil quippe vetat magistrum ipsum Gymnasi esse unum eorum, qui exercentur, quemadmodum gubernator semper unus est eorum, qui sunt in navi.* Quibus verbis innuit Aristoteles, quod is, qui imperat aliis, cum utilitate parentum propriam habeat copulatam: (& talis nauta est, qui necessario cum iter facientibus in eadem est navi:) ab aliis Imperantibus vero plane disjunctam posse esse utilitatem parentum. Et in hanc rem exemplum affert lanistæ, (ad quem tanquam notiore jam refero magistrum Gymnasi, quem Aristoteles adduxit in exemplum, & Græco nomine paedotriba appellavit.) Is igitur lanista eo jam habitu potest esse instructus, ut nihil amplius acquirat artis sibi exercendo discipulos in armis: potest quoque usu venire, ut nondum ea sit peritia, ut dum alios erudit, ipse etiam porro erudiatur. Primo modo nihil ille capit utilitatis ex sua institutione, quantum modo ad artem suam spectat, (nam de illa jam sermo est:) at altero modo, per accidens perficit se ipsum, instituendo alios. Quatuor igitur vere genera sunt imperiorum inter se distincta, aut expressa, aut indicata ab Aristotele, & ex horum unum est, imperium communis utilitatis gratia, tam illius qui gubernam quam qui subiectus est imperio, à tribus reliquis diversum, quodque etiam in eo utriusque imperantis & parentis commodum per se spectetur, ob rationem quas diximus. Jam Aristoteles ad civile applicans imperium divisionem proximè hæc verbis: *qua propter civilia quoque imperia &c.* concludit sub finem,

quod ipsi conveniat tertium, quod est imperare ad finem boni communis tam imperantis, quam subditorum imperio, & quod hæc sint bonæ Resp. veluti in pravis imperiis tendit ad propriam imperantium utilitatem. Hæc sunt verba Aristotelis: *constat igitur, quod quæcunq; Resp. ad communem utilitatem tendunt, hæc certe recte sunt sec. simpliciter justum: quæcunq; vero ad propriam eorum, qui præsumt utilitatem solum, aberrant quidem, suntq; omnes rectorum rerum publicarum transgressionibus & labe.* Ut itaq; finiam, falsum est velle Aristotelem imperantem solum intueri commodum suum per accidens, spectat sanè utile omnium, & simul utile suum per se, non per accidens tantum, ut expositum est.

*Dissolvuntur reliqua tria argumen-
ta contraria.*

CAP. XVI.

Alterum argumentum facillè diluitur ex iis quæ dicta sunt. Tyrannus quærit utile subditorum per accidens, & proprium per se: at bonus Princeps, bonarumq; rerum publicarum rectores commodum subditorum quærent per se, imò præcipuè per se, ut postea dicam. Est itaq; differentia illorum in eo, quod unus utile subditorum cupiat per accidens, alii per se, nequiquam vero in eo, quod quis propriam quærat per se utilitatem: licet etiam in hoc differant quo fiat modo: enimvero Tyrannus illud ut finem ultimum quærit: at bonus Princeps Rectoresq; ut finem non ultimum. Quod modo exponam objectioni respondens. Erat itaq; objectio, quod una eademq; actio non possit fines binos propositos habere, sed unum tantummodo: ad quam respondeo, quod quidem una eademq; actio fines binos æque ultimos, & in eodem agente eodemq; tempore haud possit habere propositos, attamen fines binos, quorum alter ad alterum refertur, estq; commune quidam omnibus actionibus. Enimvero præter supremam Architectonicen omnibus aliis actionibus scopi sunt aliis inservientes. Porro necessum est, ut scopi illi propter alios à se mutuo distinguantur, estq; hoc inter illos discrimen, quod quidam eorum planè propter alios sint, alii quadamtenus tantum, Planè